

СЛОВНИЧОК БОЙКІВСЬКИХ ГОВІРОК В. ДАВИДЯКА

Анотація. Уперше публікується словничок бойківських говірок В. С. Давидяка (1850—1922) із зібрання А. С. Петрушевича, що зберігається в Рукописному відділі Бібліотеки Російської академії наук (С.-Петербург). Додаються коментарі і примітки.

Ключові слова: рукописний словник, бойківські говірки, В. С. Давидяк, зібрання А. С. Петрушевича, О. Л. Петров, І. Я. Франко.

Вступні зауваження. Публікація словничка В. Давидяка є необхідним доповненням до раніше опублікованих наших статей [2; 3; 4], у яких подано біографічні відомості про В. Давидяка, докладний опис його лексикографічної праці, що зберігається в Рукописному відділі БАН Росії в С.-Петербурзі в зібранні А. С. Петрушевича [5]. На жаль, через видавничий брак (коректури проводилася без участі автора) наведені в цих статтях приклади зі словничка В. Давидяка в ряді місць (букви з діакритичними знаками, ять) зазнали деформацій, через що вони втратили наукову вартість. Сподіваємося, що опублікований нижче повний текст лексикографічної праці В. Давидяка допоможе всім зацікавленим виправити прикрі помилки у вказаних джерелах і буде корисним для нових діалектологічних студій.

Тут подаємо біографічні відомості про особу автора рукописного словника, загальні зауваження щодо змісту пам'ятки і способу його відтворення в цій нашій публікації.

Василь Давидяк народився 1850 р. у селі Рудники Жидачівського повіту (тепер Миколаївського р-ну Львівської обл.). Навчався у народних школах у Роздолі і Стрию, потім в академічній гімназії у Львові, де його вчителями були М. Полянський, І. Шараневич, К. Мерунович. Продовжив навчання у Львівській духовній семінарії, де був активним учасником заснованого в 1874 р. “Академического кружка”. Співпрацював у газеті-двотижневику “Другъ”, підтримував ділові зв'язки з молодим І. Франком. Незважаючи на розбіжності в поглядах (В. Давидяк був прихильником москвофільської течії в настроях галицької інтелігенції), І. Франко зберігав приязне ставлення до В. Давидяка протягом усього свого життя. По смерті Великого Каменяря, який відмовився від сповіді, виникла проблема з проведенням церемонії поховання. Заходами В. Давидяка похорон І. Франка відбувся з участю священика.

В. Давидяк, одружившись 1876 р. з Марією Куновською, того ж року став ієреєм, після чого служив греко-католицьким священиком у Коростові (Скольщина), потім у Гребеневі і Тухлі. Був настоятелем Ставропігійського Успенського храму у Львові, депутатом галицького сойму й австрійського парламенту. Під час Першої світової

війни в 1915 році після відступу російських військ був звинувачений австрійською владою в державній зраді й ув'язнений, проте військовий суд виправдав його. Помер у Львові 10 лютого 1922 р. Син В. Давидяка Євген Васильович Давидяк, адвокат, був викладачем Львівського університету [8; 9].

М. Лозинський надавав великого значення тому, що І. Франко в політичній поемі “Вандрівка Русина з бідною” змалював В. Давидяка як народного провідника, поряд із Є. Олесницьким і А. Могильницьким. “В той час, до якого відноситься Франкова поема, — писав М. Лозинський, — належав він [В. Давидяк] уже до передових діячів москвофільського напрямку, особливо здобув собі славу як знаменитий бесідник. Володів він знаменито галицькою простонародною мовою, якої вражіння псували тільки елементи специфічного москвофільського “язичія”. В Стрийщині він був властиво політичною фігурою, а молодий адвокат Олесницький тільки починав свою діяльність” [7].

В. Давидяк був активістом ряду товариств, як от “Народний Дім”, “Руська Рада”, “Товариство ім. М. Качковського”, “Школьна помощь” та ін. Із 1901 р. В. Давидяк став членом Галицько-Руської Матиці. Тож не дивно, що невеликий рукопис В. Давидяка із записами народних слів опинився в о. А. Петрушевича, який надіслав її до Російської академії наук. Архівний опис прийнятих від А. Петрушевича документів зробив у 1910 р. О. Петров, де в п. 34 подано відомості й про рукопис В. Давидяка [11: 506]. У 1963 р. М. Пилинський привернув увагу громадськості до цієї лексикографічної пам'ятки [12: 85], припустившись окремих неточностей і похибок: 1) у словничку В. Давидяка не “до 200 діалектних слів”, як підрахував М. Пилинський, а близько 300 (260 у реєстрі, решта в пояснювальній частині); 2) за М. Пилинським, у словничку реєстрові слова подані “з перекладом на літературну мову”, у той час як “перекладна” частина — це ресурси “язичія”, нерідко з наведенням інших діалектних відповідників реєстрових слів, інколи в зіставленні з фактами польської, угорської, німецької, російської мов; 3) відзначивши, що “словник цінний тим, що всі слова мають при собі посилання на ту чи іншу місцевість — Самбірщину, Дрогобиччину, Скольщину, Стрийщину, Бистрицю”, М. Пилинський вирішив, що “мається на

увазі, очевидно, басейн р. Бистриці — правої притоки Дністра” [12: 85]; насправді тут треба мати на увазі село Бистрицю дорогою між Дрогобичем і Самбором.

Текст словничка В. Давидяка подаємо з максимальним збереженням особливостей оригіналу, додаючи, де це необхідно, коментарі, примітки у виносках. Ламаними дужками <...> позначаємо текст, який закреслив В. Давидяк; у фігурні дужки {...} взяті пізніші вставки, доповнення, приписки олівцем; в окремих випадках позначенням [!] сигналізуємо, що в оригіналі саме так. Додатково подаємо реконструйовані (не пояснені упорядником) скорочення. Послідовність статей скоректовано відповідно до алфавіту. Крім того, до реєстру вне-

сено [у прямокутних дужках] із пояснюючої частини слова, які за логікою пояснень мали б бути серед вокабул (при цьому в кожному випадку оформлено відсилку до статті, у якій автор ужив додане до реєстру слово).

Рукопис, що його орієнтовно можна датувати 80-ми роками XIX — початком XX ст., являє собою своєрідний записник із зарезервованими місцями для слів на різні букви алфавіту, зазначені в такій послідовності: А, Б, В, Г, Ґ, Д, Е, Ж, З, И, І, К, Л, М, Н, О, П, Р, С, Т, У, Х, Ф, Ц, Ч, Ш, Ю, Я. Місця для слів на Е, І, Ю, Я залишилися незаповненими. У кінці словника під гаслом Ї подано приклади, у яких помічено особливу народну вимову звуків на місці [ь].

В. Давидяк⁶

[Бойковское нарѣчіе
Сколье, р. Стрий, верховье]⁷
[Словничок бойківських говірок]

Поѣхавъ во́лы за дрóвы (Кор. Ск.)⁸

[Ужиті в словнику скорочення,
які пояснив автор]

Бот. = Ботелка.

Быстр. = Быстриця.

{Вѣтв. Бол. = Вѣтвиця Болеховска}⁹.

Греб. = Гребеновъ.

Дрогоб. = Дрогобичъ.

Кор. = Коростовъ.

Кор. Ск. = Коростовъ въ Скольщинѣ.

Кр. = Кривка.

Руд. = Рудники.

Самб. = Самборщина.

Ск. = Скольщина.

Стр. = Стрий.

Яленк. = Яленковате.

Давидяк¹⁰.

[Ужиті в словнику інші скорочення,
які автор не пояснив]

Бен. = [Беньова]

Бол. До[л]. = [Болехів Долинський]

Вол. Ск. = [в Скольщині]

Голов. = [Головецько]

Др., Дрог. = [Дрогобич]

Куд. Стр. = [? в Стрийщині]

Нат. истор. Полян. = [“Натур[альна] истор[ія]”
М. Полянського]¹¹

Рык. = [Риків]

Слав. = [Славсько]

Сын. Ск. = [Синьовидне? в Скольщині]

Тух. Ск. = [Тухля в Скольщині]

Ял. = [Яленковате]

венгерс. = [венгерське ‘угорське’]

гл. = [гляди ‘дивись’]

зр. = [зри]

зрѣвн. = [зрѣвняй ‘порівняй’]

н. пр., нпр. = [наприклад]

с. е. = [се есть ‘це є’]

срѣв. = [срѣвняй ‘порівняй’]

adj. = [adjectivum ‘прикметник’]

cf. = [cofaj (поль.) ‘дивись’]

m. = [masculinum ‘чоловічий рід’]

praep. = [praepositio ‘прийменник’]

vet. = [vetus ‘старе’]

⁶ Власноручний підпис на обкладинці.

⁷ Текст олівцем, рукою о. А. Петрушевича. На цій же обкладинці після цього тексту є число 5, а нижче закреслені числа 29, 34. У нижньому лівому кутку архівна відмітка гарним почерком: *Собрание А. С. Петрушевича. № 39.*

⁸ Фраза, дописана зліва вгорі на першому аркуші рукопису як заготовка ілюстративного матеріалу. Увагу В. Давидяка привернули форми орудного відмінка множини *во́лы, за дрóвы*, де *-ы* — континуант давнього закінчення іменників з основою на *-ѣ*.

⁹ Дописано олівцем.

¹⁰ Власноручний підпис автора.

¹¹ Покликання на якусь книгу Михайла Полянського (1827—1904), галицького педагога, громадського діяча, гімназійного вчителя В. Давидяка, автора шкільних підручників із природознавства [1]. Див. у словнику слово **цяткований**. Працю М. Полянського як автора шкільних підручників високо оцінював І. Франко. М. Полянський із

А.

Айнó = такъ есть (Кор. Ск., Бот. Самб).

Алé = такъ (Бот. Самб)

Б.

Багарí = чересь (Ботелка, Самб.)

Байлувати = пробувати — (*байлувавъ смотри ти бульбу*) Греб. Ск.

Бáники = печенí пироги (Бот. Самб.)

Бегáрь = костуръ (нпр. *бери б[егáрь] та йди на села* — Кор. Ск.) Бот. Самб.

Безóвный = певный. Кор. Ск.

Безуватися = бути въ силѣ, въ станѣ (Кор. Ск., Бот. Самб.) нпр. *не безую ся тоє зробити*.

Белелюга = шарга, плюта. (Руд. Стр.) Кор. Ск., Бот. Самб. ôтси:

Белелюжити — н. пр. *стане б[елелюжити]* = настане плюта (въ горахъ Стр.)

Бербениця = дѣжка на жентицю (Кор. Ск.)

Блышкувати = легко (безъ працѣ та горя) жити / нпр. *Василь блышкувавъ, а Полага таланкувала*. — Кор. Ск.

(не зъ) **Бóлога** = не зъ добра (зробивъ щось) Бот. Самб.

Боронѣжный adj. = той, що збуває (нпр. *нема на то боронѣжного горняти*) Бот. Самб.

Брашень = братъ (уживаєсь не часто). Греб. Ск.

Брылѣвѣ = грубе камѣньє (Бот. Сам.)

Бубуритися = буритися (*люде збубурились*) Кор. Ск.

Быдлина = худобина (Кор. Скол.) зри **марга**.

Бытувати си = розбуватися въ гараздѣ (Бот. Самб.)

Бѣдокати = ламонтовати (Стр.)

В.

Вáрко = жарко; варкíй день. Кор. Ск. = небесечно (отъ *варуватися*). Бол. До[л].

Ведровало (*сега року дуже фáйно*) = була красна погода (Кор. Ск.)

Верéмя = погода (Кор. Ск.; Самб. Бот.)

Верстнiкъ = ровесникъ (великорусс.: *сверстникъ*), нпр. *то село такъ красне, що ему нема верстника* (Бот. Самб.)

Версть = поколѣньє (*давно люди трималися землѣ, а теперѣшня версть протрачує землю*). Кор. Ск. cf. **верстникъ**.

Верхнинá = квасна сметана. Кр. Самб. (Руд. Стр. молода квасна сметана).

Верюхнутися = рушитися, двигнутися, ворушутися (Бот. Самб.)

Вечѣрки = вечерницѣ (Бот. Самб.)

Воло́ки = вовнянiй або шкóрянiй мотузки коло <...>¹² ходакiвѣ (Кор. Ск.; Бот. Самб.)

Всягды = всюды (Бот. Самб.)

Выворочати, выворѣчати = вымыслиати си (Бот. Самб.; Стр.; Скол.)

Выгаѣти = выпорожнити (Бот. Самб.)

Выкельтовати = выдати, выскепенювати (Бот. Самб.) Чи не угорск?¹³

Вылудити = выбавити (нпр. *годѣ ты зъ хаты вылудити*) Кор. Ск.

Выфуняти = счезнути, пропасти (Бот. Самб.)

Вычахнути = выдыхатися, выпочити; нпр. *якъ vychахне, напоишь го* (Ботелка, Самб.)

Вѣблый = выпуклый. Кор. Ск.

Вѣннице (Кор. Ск.) = **одѣнокъ** (Руд. Стр.) = **пóдня** (Бот. Самб.) пóдкладка зъ хашу пóдъ сѣно въ стогахъ або стыртахъ.

Вѣщую = отгадую, предчуваю (н. пр. *вѣщую, що будуть въ маю морозы*) Бот. Самб. — зрѣвн. **завѣчаю**.

Г.

Гамѣвка (Руд. Стр.) = **гумѣвка** (Бот. Самб.) грудка сыра.

Генто (Кор.Ск.)

Гентова = давнѣйше, колись, вчера, позавчера (Ботелка, Самб.)

<...>¹⁴

1863 по 1885 р. був членом комісії з питань укладення підручників руською (українською) мовою для гімназій [1: 40]. Він відзначився також активною театральною аматорською діяльністю в Перемишлі та Львові [1; 14].

¹² Закреслено слово *бабських*.

¹³ Здогад В. Давидяка обгрунтований: це запозичення з угор. *költeni* 'витрачати; споживати' [6, II: 421].

¹⁴ Закреслено статтю: **Говдуе** = бушує (Бот. Самб.). Вона є в словнику на **Г: Говдуе**.

Головникъ = збродняръ, великій грѣшникъ (Греб. Ск., Кор. Ск.)
Голосницѣ = скрѣни (skronie) Кор. Ск. зри **голосница**.
Голосниця = звѣнница (Коростовъ, Скол.)
Горячина = гостина въ горахъ послѣ похорона покойного. Бот. Бен. — Самб., Кор. Ск.
Грунокъ = горбокъ (Бот. Самб., Кор. Ск.) = грудь (Руд. Стр.)
[**Гумѣвка** — див. **Гамѣвка**]
Гурба = купа (*г/урба/*) *дерева, камѣня*) Кор. Ск.

Г.

Генятный = замлѣлый (нпр. *генятный та го подьѣдають* — Кор. Ск.)
Говдуе = бушуе (Бот. Самб.)

Д.

Дзѣма = юшка зъ мяса. Кр. Самб.
Довговѣчити = долго жити (*ты подовговѣчишь* Греб. Ск.)
Дозволь = позволенье (Бот. Самб.)
Доказовати = дорѣкати (Кор. Скол.)
Дуборыти = бурити, по́дбурювати Кор. Ск. {(зри **бубуритися**)}¹⁵.
Дѣдокъ = мужъ (Коростовъ, Скол.)

Е.

Ж.

Жахатися = лякаться (Греб. Ск.)
Жѣско = горячо дуже, напалено (нпр. *Не можно хлѣба саджати, бо дуже жеско*) Бот. Сам.
Живо = богато, много (Ск. Кор.)
= скоро, швидко (Стр. Руд.)
Живобытье = роскошне, выгодне житье, вообще житье (*У насъ було бы живобытье, кобы не були забра-
ли лѣсовъ*). Греб. Ск.

З.

Завонѣти = засмердѣти (Бот. Самб.)
Завѣчати = предсказовати, ворожити (Бот. Самб.) (н. пр. *не завѣчай що вмрешь*) — срѣв. **вѣщую**.
Заганкі = заповѣди, приказанья (Ботелка, Самб.)
Загаѣти = заподѣти (Бот. Самб.)
[**Заколесникъ** — див. **Сторѣжка**]
Занѣсно (нпр. въ млинѣ) = глота (въ млинѣ) {= въ Бол. **завѣзно**. — Бот. Самб.}¹⁶
Заобрѣти = зыскати (Кор. Ск.)
Заобрѣтися = запомогчися (Кор. Ск.)
Заподобитися = забогатѣти (Бот. Самб.)
Застола = золя у ходака (Бот. Сам.)
Зататрыны = недоступнѣ мѣстца въ горахъ (*лѣтомъ не можъ привезти сѣна, бо сѣножата въ страшныхъ
зататрынахъ*). Ял. Ск.
Защѣнкати = застегнути, запяти (Бот. Самб.) — **защѣнканый** = застегнутый.
Збага = хѣтъ; нпр. *не зъ збаги зробивъ зле* (Коростовъ, Скол.)
Збагнути = згадати (Бот. Самб.)
Звѣр[...]ти¹⁷ = вымыслити (Кор. Ск. — Бот. Самб. — Быстр. Дрогоб.)
Згѣяшити = протратити, змарновати (Бот. Самб.)
Згодѣти = змогчи, бути въ силѣ (Кор. Ск.)
Здревнѣти = спорохнѣти (Бот. Самб.)
Здрячій = близорукий, коротко видячій (Бот. Самб.)
Здыменити = пустити съ дымомъ, протратити, пропустити. Кор. Ск. (*выберуть у громады гроши, та
самй съ собою здыменять*).
Зима = пропасница, фебра (Греб. Ск.)
Зкельтовати на себе = выдати на себе (Кор. Ск.) зри **выкельт[овати]**.
Зночи = вчера (Кор. Скол.) вечеромъ
Зхлюити = счистити — Бот. Самб., Быстр. Др. (*зхлюй того зъ лавицѣ*) — cf. **нехлюйный**.
Зыиститися = сполнитися (нпр. *Слово Боже мусить зыиститися* — с. е. пророчество) Греб. Ск.

¹⁵ Дописане пізніше олівцем.

¹⁶ Дописано пізніше олівцем.

¹⁷ Нерозбірливе: Звѣр[аи]ти, Звѣр[ли]ти, Звѣр[ни]ти?

И.

Ингедувавъ = отказовавъ на смертной постели. Про рѣчь для мене — *то на мене ингедовано* = то на мене пальковано. Бот. Самб.

І.

К.

Карбáчь (т.) = батогъ, бичъ (Бот. Самб., Кор. Ск.)

Карбулить = котить (напр. заверуха) снѣгомъ (Руд. Стр.)

Карбульне = [!]¹⁸

Каречный = дивоглядный; *каречна сила* — отъ помовки “Карь!” (Коростовъ, Скол. Греб.) *Карь Каречный, Карь Каречный, люди добрый* (при удивл.)

Каруватися = дивоватися (*мы не могли накаруватися*).

Каруеся = чудуеся, дивуеся; нпр. *каруются богачки, видячи красный строй бѣдного* (Бот. Самб.)

Катранъ = волняна запаска безъ фалдь (гладка) зъ желтыми та червоными смугами (въ селахъ вздовжь Опору).

Кічера = верхъ горы (Кор. Ск.)

Кіяня = *maczuga*¹⁹ (Греб. Ск.)

Клебáня = капелюхъ фильцовый у гóрняка (Кр. Самб.); о четверть милѣ и даже и въ томъ самомъ селѣ живуча шляхта говорить: капелюхъ.

Кліва = каменистый стóкъ горы, камениста похила сторона горы (Кор. Ск.)

Князь = вóйтъ (Кор. Скол.)

Ковтки = кульчики (Греб. Ск.)

Колодязь = студня (Греб. Ск.)

Комашня = гостина послѣ похорона (Греб. Ск.) *vet*²⁰ **обѣдня** = обѣдь по поминальной службѣ б[ожой] = поминки (Руд. Стр.)

Комоситись = зъ гордости покручовати головою, надменно потрястись, — выкривляти собою въ стороны (Бот. Самб.)

{**Копáня** = заткавка отъ печи}²¹.

Копеліця = покрывка, завитка (Бот. Самб., Греб. Ск.)

Кóпело = байструкъ, букартъ (Бот. Самб., Греб. Ск.)

Корсы = загнана часть санкъ (Кор. Ск., Бот. Самб.) Кто кривый хóдь має, то о немъ говорятъ: *иде гей на корсахъ*.

Курбелитъ = мете, дуе (н. пр. *к[урбелитъ] снѣгами*) (Кор. Ск.) зр. **карбулить**.

Куява = вертепъ (Кор. Скол.)

Л.

Ландувати = бушувати; **ланда** = той, що бушуе (нпр. по садахъ, за садовиною). Руд. Стр.

Лéжанка = тифусъ (Бот. Самб.) cf. **недúга**.

Лемé = лише, ино (Бот. Самб.)

Лемь [!]= лишъ (нпр. *л[емь] трошка*).

Ліпина = букове шкапя, котрымъ вечерами свѣтять (Греб. Кор. Ск.)

Лихотѣти (комуь и на кого) = клясти, сварити (Кор. Скол.); зри **гудити**.

Лотóчити = грызти когось воркот[о]нъемъ (Бот. Самб.)

Луна = ехо;

= згарь = заря (при пожарѣ) (Бот. Самб.)

Лучіця = скѣпа, въ одномъ кóнци наколена на бóльше кусней, котрою присвѣчуютъ ночью при ловленьи рыбы (Греб. Ск.)

Лѣтепло = лѣтняя вода (*дай лѣтепла умити руки*). Бот. Самб. {Бол. Вѣтв.}²²

Лѣтѣсь = торóкъ (Кор. Скол.)

Лютощъ = лютость (нпр. *зъ лютощи укуси[ти]*) (Кор. Ск.)

М.

Майже = правѣ (селянинъ²³ изъ Сянока Ск.)

Марга = худоба (Бот. Самб., Кор. Скол.); зри **быдлина**.

¹⁸ Семантичної розробки немає. Над вокабулою є ремарка: *vet*. Імовірно, це скорочення латинського *vetus* ‘старе’.

¹⁹ Пор. поль. *maczuga* ‘дрюк; булава; неотеса’ — зі східнороманських діалектів [6, III: 423.]

²⁰ Латинське ‘або’.

²¹ Пізніше дописане олівцем.

²² Пізніше дописане олівцем.

²³ Авторська вказівка респондента.

Мачка = дернь (Кор. Скол.), а въ Бот. Самб. **кѳтка**.
Мельма = довгоязычна, говоруха, плѣтка (Руд. Стр.)
Мѣрзко = студено съ морозомъ (Кор. Ск.)
Мериндѣти = румыгати (нпр. *марга мерынѣдже*) Бот. Самб.
Морглѣ грають = молнии грають (коли вечеромъ блискае безъ грому). Слав. Голов. Ск.
Мѳштити = шпирати безъ цѣли въ чемось; шпирати або бавитись, щобы часъ сходявь, дармовати (нпр. *иди роби дащо, не мошь тутка*) Бот. Самб.
Мудрый = тоже въ знач.: отважный; нпр. *нѣтъ мудрого, щобъ пустився въ бурю* (Кор. Скол.)
Мутняво = пеняво, нпр. *мутняво иде робота* (Бот. Самб.)

Н.

Нáвисно = пріятно, мило (нпр. *чи менѣ то нáвисно, що таке на моей руцѣ*) Бот. Самб., Кор. Ск., Быстр. Дрогоб.
Навнуеся = кучится (Ботелка, Самб.)
Навправѣць = просто (Кор. Скол.)
Нáдити, нанáдити желѣзо въ плузѣ = наложити желѣзомъ (Греб. Ск.)
[Нанáдити — див. Нáдити]
Нáмѣстокъ = мѣстце; *нема для дощокъ намѣстку* (Кор. Скол.)
Нанашка = мамуся (Кор. Ск., Бот. Самб.)
Нанашко = крестный отецъ (татусьо Руд. Самб.)
Нáпруго = наразъ (Бот. Самб.)
Натокміти (нпр. коні) = помѣстити (Кор. Ск.) — а в Самб. Бот.: *неможь си ніякъ натокмити свѣта* = *навторочити свѣта*, — такъ говорятъ, коли бѣдний робить и робить и ничего доробитись не може.
Недúга²⁴ = тифусъ (Кор. Ск., Бот. Самб.) cf.: **лежанка**.
Нелѣпа = непорѣбъ, лѣнтяй (Руд. Стр.)
Не[...]дежный²⁵ = необузданный, невздержанный (*н. [!] конина*) Кор. Ск. непогамованный.
Нѣха, нѣшище = непотрѣбъ (Бот. Самб.)
Нехлюйный = недобрый, злостный (Бот. Самб.)
Нѣцѣдь бы му (н. пр. чортови) и въ значѣнью: не мавъ бы силы (Бот. Самб.)
Нырювати = бути; нпр. *не нырювати менѣ въ его хатѣ* (Ботелка, Самб.)

О.

Обезвѣчити = забити (Стр.)
Обмыснутися = омитися (Ботелка, Самб.)
Обгарувати (вѳзь або обувъ) = оболотити, оваляти въ болото (Руд. Стр.)
Облейда = безстыдна плѣтка (Руд. Стр.)
Оболоничі = дошки на млачныхъ оболоняхъ, кладки (Кор. Ск.)
Оболонокъ = окно въ хатѣ гѳрского хлопа (Кр. Самб.)
[Обѣдня — див. Комашня]
[Одѣнок — див. Вѣннице]
Ознобити = простудити, обморозити (нпр. *ознобити ноги, ознобити [...]*²⁶) Кор. Ск.; Бот. Самб.
Онаджитися = рѳжнитися, жити въ несгодѣ (*они навѣть съ пань-отцемъ онаджатся*). Греб. Ск., дертися²⁷.
Опаристый въ Греб. Ск. = опалистый. Бот. Самб. = прудкій, порывчій.
Опасный = спасеный, толстый (Кор. Скол.)
Оплѣтины = крученіи нитки зъ вовны або заполочу, що бабы въ косы вплетають (Кор. Ск.; Бот. Самб.)
Оплѣчя = вышивана сорочка (Бот. Самб.)
Отрухло = зогнило (Кор. Ск.) — **Струпиѣти** (Руд. Стр.) = задивоватись, остолпѣти (зъ страху)
Отѣпати (собою) = трудитися; то сюды, то туды шибати собою (Руд. Стр.) — cf. **тепеся**.
Ошúка = ошуканство (Греб. Ск.)

²⁴ Виправлено наголос із **Недуга**.

²⁵ Нерозбѣрливе: **Не[спо]дежный? Не[сѣ]дежный**

²⁶ Нерозбѣрливе (скорочене) слово.

²⁷ Упорядник на вільному від словникових записів місці справа від статті **Онаджитися** залишив сигнал: *зле!!!* Це означало б, що В. Давидяк не мав упевненості, яке насправді значення має **онаджитися**. Не розкрито специфіки семантики цього слова й у словнику М. Й. Онишкевича, де фіксуються *онáчити, онáджити, онáчитися* [10, II: 20]. Прийнятне тлумачення лемківського дієслова з цього ряду подала Є. Турчин: *оначити* 'робити щось не визначене' — уживається для заповнення паузи в мовленні за наявності труднощів у доборі слова, а також замість якого-небудь слова або словосполучення [13: 218].

П.

- Падкувати** = банувати, сумувати, за кимсь або по комсь (Сын. Ск.) = бѣдькати, ламентувати.
Пáмолодь = сметанка на солодкому молоцѣ (Кривка Самб.)
Параль = paraliz (нпр. *параль бы тя втявь* — Бот. Самб.)
Пáртыця = китайка, стяжка (Бот. Самб.) чорна —, червона —, шовкова —.
[**Перефолуе** — див. **Фолувати**]
Перефрымарчити = перемарнувати, прогайнувати, перепустити (мастокъ и пр.) Кор. Ск.
Плáтати = латати (Кор. Ск., Бот. Самб.)
Платянки = онучи (Кор. Ск.)
Побантувати = (кому щось) забрати (Кор. Ск.)
Побанѣтовати = порушати, помѣшати, побовтати (н. пр. молоко) Бот. Самб. (*побанѣтовали ми нѣчь* = збудили мя, збавили мя ночи)
Повиноватися = слухати (Кор. Ск. зарѣбница²⁸)
Пѣвница = келишокъ, порція (*молода перепивае повницею на весѣлю*). Бот. Самб.
Повсть = тая волна, що зчемхуесь въ ступѣ при битью сукна (Бот. Самб., Кор. Ск.)
[**Подѣня** — див. **Вѣннице**]
Подячитися = подобатися (*ѣнь менѣ дуже подячився*. Греб. Ск.)
Позный²⁹ = пожирный (Кор. Ск.)
Полáзникъ = чоловѣкъ, котрый въ певнѣ святочнѣ дни первый до чужой хаты войде (н. пр. на рождество И[суса] Хр[иста]. — звычайно въ тѣ дни одни до другихъ не ходять). Кор. Ск., Греб. Ск.
Полѣвити = полегчити, попустити, звѣл'нити (нпр. *слабость полѣвила*). Бот. Самб., Кор. Ск.
Польшу люде робятъ — фразы той употребляють люди въ Скольщинѣ на означенье самовольности, не-ряду; нпр. въ Славску: *Люди П[ольшу] р[обятъ], бо розпускають самопасъ безроги по городахъ; въ Коростовѣ: була бы зробила въ селѣ П[ольшу], т. е. була бы знищила цѣле село, запаливши хату.*
Понетвѣритъ = споневѣряе (Кор. Скол.)
Порохкѣй = якъ порохъ (нпр. *снѣгъ порохкѣй*) Кор. Ск.
Порснитися = ѣсти масно въ пѣсть; порснинá = набѣль (Кор. Ск.)
Пѣстрѣжь (хатъ) = рядъ (хатъ) по однѣмъ и тѣмъ самѣмъ боцѣ — н. пр. *заплачу на цѣлу пострѣжь*.
Потѣпня = той, що всюды собою носитъ, шибаетъ (*цыганска потѣпня*) волоцюга. Бот. Самб. — cf. **тепеся**.
Почкѣй = ниркѣй (въ чолов[ѣка] и худобы). Голов. Рык. Ск.
Пошньипити си = взяти си що въ голову (Руд. Стр.)
Предки употребляясь межи народомъ въ Греб. Ск.
Пресло = часть плота, припадаюча на одного, закладана звычайно одною ориною (Бот. Самб., Кор. Ск.)
Приголомзнулося ему борзенько = сприкрилося ему б[орзенько], змерзилась му работа (Бот. Самб., Быстр. Дрог.)
Прийма = ворожка (Кор. Ск.)
Прифавáдити = приголубити (Бот. Самб.)
Пўтики = стежки; in sing. частѣйше: стежка (Кр. Самб.)
Путь = дорога (Кр. Самб.)
Пѣхурка або **пѣшка** = дорога до пѣшеходу (Кор. Ск., Бот. Самб.)

Р.

- Ревновати** = плакати, заводити (Бот. Самб., Кор. Ск.)
Розводити = розраджувати (Кор. Скол.)
Розщѣнкати = розстегнути, розняти (Бот. Самб.)
Рѣстяжь = ротягненье (нпр. *конѣ идуть въ рѣстяжь* = одинъ въ одну, другѣй въ другу сторону). Кор. Ск.
Рукомятъ = rѣkojmia (нпр. *причини дошки рукомятъ*) Кор. Ск.
Рукѣня (Кор. Ск.) = поруча.
Рукѣймы (Бот. Самб.) = поруча.
Руть = дишель въ воловомъ возѣ (Кор. Ск.)
Рядный = порядный (*ряднѣ люде, рядна сокира*) Бот. Самб., Кор. Ск.

²⁸ Авторська ремарка, хто був респондентом.

²⁹ Так! Можливо, описка (і треба б **По[р]зныйй**), хоча, напевно, не можна виключати і форми *позныйй* як результат спрощення *порзныйй*.

С.

- Самокішъ** = квасне молоко (Кр. Самб.)
Свѣдую = знаю (Кор. Скол.)
Сегінь³⁰ = сирохманъ, бѣдолаха (Тух. Ск.) Кор. (венгерс.: *szegény*)
Серце = гнѣвъ (напр. *роби серцю волю, та душу загубишиъ*), злѣсть (Кор. Ск.)
Сігла = молодой (шпильковый) смерековый лѣсъ на гористомъ мѣстци (Кор. Ск., Бот. Самб.)
Си[г]ѣнь
Сирохманъ = бѣдакъ (Кор. Ск.)
Скарѣдуюся = бриджуся (Ботелка, Самб.)
Скатѣртъ = обрусъ (Кор. Ск.)
Скверна = паскуда (нпр. *скверна якась*) Греб. Ск.
Скрятный = зручный, *skrzętny* (Кор. Ск.)
Скула = оскомина (Кор. Ск.)
Сливаръ = непотрѣбъ (Кор. Ск.), лѣнюхъ.
*Сокотити³¹ = подущати (нпр. *его* (убійцю жены) *давно вже дѣдько сокотивъ*. — Бот. Самб.)
Сторѣжка = затычка въ осяхъ воза (Кор. Ск., Бот. Самб.) {= въ Вѣтв. Бол. = **заколѣсникъ**}³².
Стравитися = вѣктоватися (Коростовъ, Скол.)
Стругнути = уйти скоро (Руд. Стр.)
[Струпиѣти — див. Отрухло]
Ступайка = узенька стежка (Бот. Самб.)
Ступъ = *Tritt*³³ (н. пр. *коні най идуть ступомъ*) Кор. Ск.
Судити = клясти (Бот. Самб.); зри: **лихотѣти**.
*Сукотити³⁴ = стеречи (слабому говорятъ: *сукотися студени*) Вол. Ск.
Супостать = подоба (нпр. лица, *вижу по супостати*) Кор. Ск.
Супружникъ = той, що спрягаєся съ кимсь (Кор. Ск.)
{Сугиць = послѣдній кѣль въ плотѣ. Вѣтв. Бол.}³⁵
Сухтовати (когось чимсь) = *ugoszuć*, Бот. Самб. поговати (нпр. *коні насухтуй*).
Сцѣлити = злучити въ одно (Коростовъ Скол.)
Сѣрѣй³⁶ = задуха або с[а]пухъ зъ волны одушаючій. Бот. Самб.

Т.

- Таланкувати** = съ бѣдою свѣтъ вести, тяжко жити. — зр. **блышкувати** (Кор. Ск.)
Темешу (за грѣхъ нпр.) въ значеню: тямлю, памятаю (Кор. Скол.)
Темлевити = жерти, пожирати; **темлевити въ себе** = пакувати въ себе (Куд. Стр.)
Тепѣся = (нпр. курка, коли крилами бѣе и ногами гребѣ), гребѣся, мѣститися (Бот. Самб.) — ѳтси
Терпá = трачина (Кор. Ск.)
Тивонъ = вѣйтъ або по верховински князь за владѣнія Польци (*Тивоны зѣѣздились зъ цѣлой Верховины на судъ — обыкновенно упивались, производячи судъ, на счетъ виноватого*). Греб. Ск.
тиуны = слуги князей русскихъ, завѣдывавшіе судомъ.
Токма = умова, угода, договоръ, контрактъ. — (Венгер[ско]русскіи крестьяне, сосѣд[ніи] съ Волосянкою та Яленковатымъ въ Скольщинѣ).
Токмити = мѣстити (Кор. Ск.)
Торѣпанька = мала суперечка, сварлива бесѣда (нпр. *я мав съ мамовъ надъ тымъ тороп[апньку]*) Греб. Ск.)
Тѣпати (собою кудись) = ударяти собою въ рѣзніи стороны, носитися (Бот. Самб.) — cf. **отѣпати и потѣпня**.

³⁰ Написано олівцем над перекресленим **Си[п]ѣнь**.

³¹ Знак зірочки поставлено автором. Так само позначено й слово **Сукотити**, що є сигналом про необхідність розглядати **Сокотити** і **Сукотити** у взаємозв'язку. У рукопису стаття **сокотити** подана після статті **серце**. Між ними ближче до пояснюючої частини статті **сокотити** вписані слова: сердитися, гнѣватися (цокотѣти).

³² Дописане пізніше олівцем.

³³ Німецьке *Tritt* 'крок', 'хода'.

³⁴ Див. примітку до слова **Сокотити**.

³⁵ Дописане пізніше олівцем.

³⁶ виправлено наголос із **Сѣрѣй**.

У.

Удобарити си = вымыслити си, взяти си що въ голову (Бот. Самб.) зрѣвн. **пошньипити си**.

Уронити слѣзу (въ Кор. Ск. заробниця³⁷)

Устѡкъ вм. **востокъ**. Греб. Кор. Ск.

Х.

Хвалитися на кого = грозити кому (на кого она ся хвалить). Греб. Ск.

Хованецъ = сприяючий духъ (*маю въ дома хованця*. Бот. Кр. Самб.)

Ходити въ лишанки = лишати, покидати когось (особенно мужъ жену або таяжъ мужа, при чемъ розумѣсь одно або друге за [...]³⁸ обзираесь). Кор. Греб. въ Ск.

Ф.

Фавка овецъ = отара овецъ, купа ов[ецъ] (Кор. Ск.)

Фай бы ти было (Бот. Самб.; Кор. Ск.) = (Есть проклятье)

Фацарный = лукавый (*поки мавъ силу, бувъ бы ножемъ пробивъ, такій бувъ фацарний*) Бот. Самб., Кор.Ск.

Фелелюю = ручу (Коростовъ, Скол. Самб.)

Фолувати = нищити; **перемолюе** = перенищити. Бот. Самб., Быстр. Дрогоб.

Форць бы ти было (на цѣдки) = гл[яди] **нецѣдъ** (Бот. Самб.)

Фѣрый = зизоватый; фѣранья (...) ³⁹ = зизовата. Бот. Самб.

Ц.

Цураха бы му (Греб. Ск.)

Цѣфоритися = строитися, убиратися, вылизуватися, вымуцковатися (Самб. Бот.)

Цяга, цятка = капка, капля (нпр. *цяту молока дати* — Бот. Самб.); **цять** = латка; **цяткований** = съ латками (Нат. истор. Полян.)

[**Цяткований** — див. **Цяга**]

Ч.

Чалують = ошукують, *чалѣвнй люде* (Бот. Самб.)

Челядникъ = чоловѣкъ, христѣнинъ (Кор. Ск.; Бот. Самб.)

Чѣмсати (Греб. Ск.) = **чѣмхати** (Руд. Стр.) найчастѣйше съ ргаер. **объ** = **обчемсати** (нпр. кору на деревѣ, галузки на деревѣ).

Чумить (конина уха) = щурить к[онина] ух[а]. Кор. Ск.

Чусъ = парубокъ (Бот. Самб.)

Ш.

Шѣрешъ стае на водѣ = вода стинаеся на ледѣ (Бот. Самб.)

Шишлѣкъ = зимова шапка съ кляпами на уха. Кр. Самб.

Шовдѡвья = поросля мале. Кр. Самб.

Ю.

Я.

Ы.

Бот. Самб.	мылѡ = молѡ	(говорять)
	подомне = подымне	"
Греб. Ск.	выбрати = вобрати	"
	[выбрати] = убрати	"
	выпити = упити	"

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоніжка П. Михайло Полянський — галицький педагог, громадський діяч / Петро Білоножка [Забуті імена в українській науці та культурі] // Вісник НТШ. — Число 40. — С. 34—40. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ntsh.org.visnyk_N40.

2. Галас Б. Бойківська народна лексика в записках В. Давидяка / Б. Галас // Бойківщина: Науковий збірник. — Т. 2: Матеріали наук. конференції “Бойківщина: віра, культура, цивілізація”, присвяченої

³⁷ Вказівка респондента.

³⁸ Нерозбірливе.

³⁹ Нерозбірливе якесь скорочення.

75-річчю товариства “Бойківщина”. Дрогобич — Трускавець, 28—29 вересня 2002 року. — Дрогобич: НКТ “Бойківщина”; ДП “Укрпол-2”, 2004. — С. 237—243.

3. Галас Б. Карпатоукраїнські лексичні регіоналізми в рукописній лексикографії XIX — початку XX ст. / Б. Галас // Словацько-українські взаємини в галузі мови, літератури, історії та культури: Зб. матеріалів з міжнародної наук. конференції, яка відбулася у Пряшеві 12—13 вересня 2002 р. — Пряшів, 2003. — С. 83—92.

4. Галас Б. Лексика з українсько-словацького етнічного порубіжжя в рукописних словниках XIX — початку XX ст. / Б. Галас // Carpathica — Карпатика. — Вип. 17: Українсько-словацькі взаємини в галузі історії, літератури та мови. — Ужгород, 2002. — С. 256—272.

5. Давидяк В. [Словничок бойківських говірок] / В. Давидяк // Рукописний відділ БАН Росії (СПб.). — Собр. А. Петрушевича. — № 39.

6. Етимологічний словник української мови: У 7-ми т. — Т. 2: Д — Коппі. — К.: Наук. думка, 1985. — 570 с.; Т. 3: Кора — М. — К.: Наук. думка, 1989. — 552 с.

7. Лозинський М. Памяти о. Василя Давидяка: Сторінка з недавньої галицької минувшости (Від власного кореспондента) / Др. Михайло Лозинський // Свобода. — 1922. — № 72 (29 марта, среда). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.svoboda-news.com/архив/pdf/1922/Svoboda-1922-072.pdf>.

8. Мирович Р. Д. Указатель жертв австро-мадьярского террора во время Первой мировой войны 1914—1915 гг. на землях Галицкой и Буковинской Руси: с биографическими и библиографическими данными : в 5-ти книгах / составил доктор Мирович Роман Денисович. — Третья, значительно пополненная редакция. Книга вторая (Д—К). — №№ 2092 – 4284. — С. 240—506. — Львов, 1971. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.talergof.org.ua/pdf/alfavitnyi_ukazatel2.pdf

9. Мороз М. О. Давидяк Василь Степанович / М. О. Мороз [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.encyclopedia.kiev.ua/vydaniya/files/statti_esu/davudyak_v.pdf.

10. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок: У 2 ч. / М. Й. Онишкевич. — К.: Наук. думка, 1984. — Ч. 1 (А—Н); Ч. 2 (О—Я).

11. Петров А. Рукописные материалы о. А. Петрушевича (Представлено в заседании Общего собрания 6 февраля 1910 г.) // Известия императорской Академии наук. — VI серия. — № 7. — 1910. — С. 493—510.

12. Пилинський М. М. Українські рукописні словникові матеріали в бібліотеках і архівах Ленінграда: Повідомлення / М. М. Пилинський // Лексикографічний бюлетень. — Вип. IX. — К.: Вид-во АН УРСР, 1963. — С. 74—89.

13. Турчин Є. Д. Словник села Тилич на Лемківщині / Є. Д. Турчин. — Львів : Українська академія друкарства, 2011. — 384 с.

14. Чарнецький С. Театр. Історія української культури / Степан Чарнецький [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://litopys.org.ua/krypukult/trcult50.htm>.

Borys Halas

Small dictionary of Boyko dialect by V. Davydyak

Summary. Boyko dialect small dictionary by V. S. Davydyak (1850—1922) from the A. S. Petrushevych's collection placed in Manuscript Department of the Russian Academy of Sciences Library (S.-Petersburg) is published for the first time. Commentaries and notes are added.

Key words: manuscript dictionary, Boyko dialect, V. S. Davydyak, A. S. Petrushevych's collection, A. L. Petrov, I. Y. Franko.

Одержано 15.03.2013 р.